Αλλοίωση του καθιερωμένου Συμβόλου της Πίστεως (Σεβ. Μητρ. Ναυπάκτου και Αγ. Βλασίου Ιερόθεος)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 10 Ιανουαρίου, 2007

Είναι γνωστόν ότι η Α καί Β' Οικουμενικές Σύνοδοι καθόρισαν το Σύμβολο της Πίστεως, που αναφέρεται στα βασικά σημεία της πίστεως για τον Τριαδικό Θεό, την ενσάρκωση του Δευτέρου Προσώπου της Αγίας Τριάδος, την Εκκλησία και την αιώνια ζωή. Και μάλιστα η Γ' Οικουμενική Σύνοδος με τον τρίτο (3) όρο της, τον οποίο έχει επικυρώσει και η Δ Οικουμενική Σύνοδος, απαγορεύει κάθε αλλοίωση του Συμβόλου της Πίστεως, με προσθαφαίρεση η παραχάραξή του.
Την ακριβή έννοια του όρου αυτού καταγράφει ο άγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας, Πρόεδρος της Γ' Οικουμενικής Συνόδου, σε επιστολή του προς τον Αντιοχείας Ιωάννη, όταν του γράφη μεταξύ των άλλων ότι δεν επιτρέπεται «η λέξιν αμείψαι των εγκειμένων εκείσε (στο Σύμβολο της Πίστεως) η μίαν γουν παραβήναι συλλαβήν». Και σε άλλη επιστολή του προς τον Βερροίας Ακάκιον επαναλαμβάνει τα ίδια: «ώστε και πάντας ομολογείν τε και πιστεύειν ούτω και διδάσκειν, μήτε προστεθέντος τινός, μήτε μην υφημένου» (Ιωάννου Καρμίρη, Τα δογματικά και συμβολικά μνημεία της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, τομ. 1, σελ. 147, σημ. 3).
Παρά τις σαφέστατες αυτές απαγορεύσεις οι Φράγκοι κατ' αρχάς και στην συνέχεια οι Λατίνοι εισήγαγαν στο Σύμβολο της Πίστεως το Filioque, ότι δηλαδή το Άγιον Πνεύμα δεν εκπορεύεται εκ μόνου του Πατρός, αλλά εκ του Πατρός και εκ του Υιού. Έτσι, αυτή η εισαγωγή και όλη η θεολογία που συνδέεται με αυτήν, είναι η βασική δογματική διαφορά μεταξύ των Ορθοδόξων και των Παπικών.
Πάνω στο θέμα αυτό εγράφησαν πολλές πραγματίες. Πέρα από το θεολογικό μέρος του θέματος οι άγιοι Πατέρες υποστήριξαν ότι ήταν λάθος των δυτικών να προσθέσουν κάτι στο Σύμβολο το οποίο εθέσπισαν οι Οικουμενικές Σύνοδοι, πράγμα το οποίο δεν είχαν κανένα δικαίωμα να πράξουν. Τον όρο της Γ Οικουμενικης Συνόδου επικαλέσθηκε ο ιερός Φώτιος κατά της εισαγωγής στο Σύμβολο της Πίστεως από τους Φράγκους του Filioque, το ίδιο έπραξε ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, ο άγιος Μάρκος ο Ευγενικός στην Σύνοδο Φερράρας-Φλωρεντίας και πολλοί άλλοι άγιοι Πατέρες.

* * *

Τελευταία, σε ένα μικρό βιβλιαράκι που εξέδωσε το περιοδικό «30Days», με τίτλο

«όποιος προσεύχεται σώζεται», καταγράφονται οι βασικές προσευχές με τις οποίες πρέπει να προσεύχονται καθημερινά τα μέλη της «Καθολικής Εκκλησίας» αλλά και μερικά βασικά σημεία της πίστεώς τους. Το βιβλιαράκι αυτό το προλογίζει ο τότε Καρδινάλιος Joseph Ratziger (ο σημερινός Πάπας Βενέδικτος) με κείμενό του που έγραψε την 18 Φεβρουαρίου 2005, λίγους μήνες πριν εκλεγή Πάπας.
Στην αρχή, μετά το «εις το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος», παρατίθεται το Σύμβολο της Πίστεως. Όμως, όπως μπορεί να παρατηρήση κανείς, δεν είναι το Σύμβολο των Οικουμενικών Συνόδων, αλλά ένα συντετμημένο Σύμβολο, που μπορεί να απαγγελθή και από πολλούς ετεροδόξους Χριστανούς. Ενώ μέχρι τώρα εμείς οι Ορθόδοξοι υποστηρίζαμε ότι οι Παπικοί πρέπει να αφαιρέσουν το Filioque από το Σύμβολο της Πίστεως, τώρα στον τύπο αυτό του Συμβόλου αφαιρέθηκαν πολλές φράσεις και προστέθηκαν άλλες.
Θα παρατεθή αυτό το Σύμβολο της Πίστεως, όπως παρατίθεται στο βιβλιαράκι που προαναφέραμε, και στην συνέχεια θα γίνουν οι σχετικές επισημάνσεις.

«Πιστεύω εις τον Θεόν, Πατέρα παντοκράτορα,
Ποιητήν ουρανού και γης.
Και εις τον Ιησού Χριστόν, τον Υιόν Του και Κύριό μας,
συλληφθέντα εκ Πνεύματος Αγίου και γεννηθέντα εκ της Παρθένου Μαρίας,
παθόντα επί Ποντίου Πιλάτου, σταυρωθέντα, θανόντα και ταφέντα.
Κατελθόντα εις τον άδη και την τρίτη ημέρα αναστάντα και πάλιν εκ νεκρών.
Ανελθόντα εις τους ουρανούς και καθεζόμενον εκ δεξιών του Παντοκράτορος Θεού Πατρός,
από όπου θα έλθη να κρίνη ζώντες και νεκρούς.
Πιστεύω εις το Πνεύμα το Άγιο, την αγία Καθολική Εκκλησία,
την κοινωνία των αγίων, την άφεσιν των αμαρτιών,
την ανάστασιν του σώματος και ζωήν αιώνιον. Αμήν».

Συγκρίνοντας τον τύπο αυτού του Συμβόλου της Πίστεως με το καθιερωμένο Σύμβολο της Πίστεως όπως διατυπώθηκε από τις Α καί Β Ο?κουμενικές Συνόδους, παρατηρούμε ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές. Θα τις εντοπίσουμε.
Από το πρώτο άρθρο, στο οποίο γίνεται λόγος για τον Θεό-Πατέρα, αφαιρείται η λέξη «ένα». Με αυτήν την απαλοιφή, δεν γίνεται λόγος για ενιαία ουσία – φύση στον Θεό. Για τον Πατέρα αφαιρούνται επίσης οι εξής φράσεις: «ορατών τε πάντων και αοράτων» (ποιητήν).
Για τον Υιό, το Δεύτερο Πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, αφαιρείται το «και εις ένα Κύριον», προστίθεται δε η φράση «και Κύριό μας».
Επίσης αφαιρούνται και οι εξής φράσεις-όροι:
«τον Μονογενή» (Υιόν), «τον εκ του Πατρός γεννηθέντα προ πάντων των αιώνων. Φως εκ φωτός, Θεόν αληθινόν εκ Θεού αληθινού, γεννηθέντα ου ποιηθέντα, ομοούσιον τω Πατρί, δι' Ου τα πάντα εγένετο». «Τον δι' ημάς τους ανθρώπους και δια την ημετέραν σωτηρίαν κατελθόντα εκ των ουρανών».

Το «σαρκωθέντα εκ Πνεύματος Αγίου και Μαρίας της Παρθένου και ενανθρωπήσαντα», αντικαθίσταται με «συλληφθέντα εκ Πνεύματος Αγίου και γεννηθέντα εκ της Παρθένου Μαρίας», δηλαδή αφαιρείται το «σαρκωθέντα» και το «ενανθρωπήσαντα».
Αλλάζει η σειρά των λέξεων σχετικά με τα Πάθη, την Σταύρωση και την Ταφή του Κυρίου, προστίθεται η λέξη «θανόντα», προστίθεται η φράση «κατελθόντα εις τον άδη», διαγράφεται η φράση «κατά τας Γραφάς» (αναστάντα τη τρίτη ημέρα), προστίθεται η φράση «και πάλιν εκ νεκρών» (αναστάντα).
Προστίθενται οι λέξεις (εκ δεξιών του) «Παντοκράτορος Θεού» (Πατρός).
Αφαιρούνται οι φράσεις «μετά δόξης» (ερχόμενον) και «ου της βασιλείας ουκ έσται τέλος».
Για το Άγιον Πνεύμα αφαιρείται το μεγαλύτερο μέρος του σχετικού όρου: «το Κύριον, το ζωοποιόν, το εκ του Πατρός εκπορευόμενον, το συν Πατρί και Υιώ συμπροσκυνούμενον και συνδοξαζόμενον το λαλήσαν δια των προφητών».
Για την Εκκλησία αφαιρούνται οι φράσεις: «μίαν... και αποστολικήν»
Το βάπτισμα δεν αναφέρεται καθόλου, αλλά μόνον ο σκοπός του βαπτίσματος (πιστεύω στην άφεσιν αμαρτιών).
Το «προσδοκώ ανάστασιν νεκρών» γίνεται «την ανάστασιν του σώματος» (πιστεύω).
Το προσδοκώ «ζωήν του μέλλοντος αιώνος» γίνεται «πιστεύω... (εις) ζωήν αιώνιον».
Επίσης προστίθεται η φράση «πιστεύω... (εις) την κοινωνία των αγίων», που δεν υπάρχει στο Σύμβολο της Πίστεως.

* * *

Γίνεται φανερό ότι ο τύπος αυτού του Συμβόλου της Πίστεως είναι διαφοροποιημένος από το Σύμβολο της Πίστεως που θεσπίσθηκε από τις δύο πρώτες Οικουμενικές Συνόδους και έγινε αποδεκτό από την Εκκλησία, και ένα τέτοιο Σύμβολο μπορεί να γίνη αποδεκτό από πολλές χριστιανικές παρατάξεις. Ενδεχομένως με τον τρόπο αυτόν, με τέτοιες αλλαγές και μειώσεις της πίστεως επιδιώκεται η «ένωση». Ένα τέτοιο Σύμβολο, με την έγκριση μάλιστα του Πάπα, που τότε ήταν Καρδινάλιος και Πρόεδρος της σχετικής Επιτροπής «Πίστεως», δίνει κύρος σε τέτοιες δογματικές μεταρρυθμίσεις.
Ο αγαπητός Πρωτοπρ. π. Στέφανος Αβραμίδης, Γραμματέας της Συνοδικής Επιτροπής Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων μου επεσήμανε ότι αυτό το σύντομο κείμενο του Συμβόλου της Πίστεως δεν είναι νέο κείμενο, κατασκευασμένο προσφάτως, αλλά είναι το χρησιμοποιούμενο κείμενο από τον Δυτικό Χριστιανισμό από παλαιοτέρους χρόνους.
Έχει απόλυτο δίκαιο και τον ευχαριστώ για την επισήμανση αυτή. Νομίζω όμως ότι πέρα από την ιστορική ανάλυση η ουσία των παρατηρήσεών μου δεν διαφοροποιείται. Πράγματι, αυτός ο τύπος του Συμβόλου της πίστεως που παρέθεσα στην αρχή και χρησιμοποιείται από τους Παπικούς δεν είναι πρόσφατο δημιούργημα, αλλά

προέρχεται από τον 6ο η 7ο αιώνα και όπως αναλύει ο αείμνηστος Καθηγητής Ιωάννης Καρμίρης θεωρήθηκε από τους Λατίνους ως Αποστολικό Σύμβολο, χωρίς να είναι.

Είναι γνωστόν ότι πριν την Α Οικουμενική Σύνοδο οι κατά τόπους Εκκλησίες χρησιμοποιούσαν διαφόρους τύπους κειμένων ως βαπτιστήρια και ομολογιακά Σύμβολα. Ο τύπος του Συμβόλου που βρήκα καταγεγραμμένο σε προσευχητάριο των «Καθολικών» είναι εξέλιξη και συμπλήρωση του Βαπτιστηρίου Συμβόλου της Εκκλησίας της Ρώμης, το οποίον Βαπτιστήριο Σύμβολο πιθανόν προέρχεται από το τέλος του β αιώνος. Κατά τον Ιωάννη Καρμίρη ο τελικός αυτός τύπος ελκύει την καταγωγή του από την νοτιοδυτική Γαλλία και καταρτίσθηκε κατά τον 6ον η 7ον αιώνα. Θεωρήθηκε ως γνήσιο Αποστολικό Σύμβολο και στις αρχές του 9ου αιώνος είχε αποκτήσει μεγάλη θέση στην Δυτική Ευρώπη και χρησιμοποιόταν στην λατρεία αντί του Συμβόλου Νικαίας – Κωνσταντινουπόλεως. Η επικράτηση αυτή οφειλόταν στο ότι εθεωρείτο ιερό κείμενο που συνετάγη από τους Δώδεκα Αποστόλους και μάλιστα κάθε άρθρο του συνετάγη από κάθε έναν από τους Αποστόλους.

Οι Ορθόδοξοι αγνοούσαν την ύπαρξη του τύπου αυτού του Συμβόλου και χρησιμοποιούσαν το γνωστό Σύμβολο που καταρτίσθηκε από τις Α καί Β Οικουμενικές Συνόδους, που χαρακτηρίζεται ως Σύμβολο Νικαίας –Κωνσταντινουπόλεως. Μάλιστα δε όταν οι Λατίνοι κατά την ενωτική Σύνοδο της Φερράρας - Φλωρεντίας (1438-1439) επικαλέσθηκαν το λεγόμενο Σύμβολο των Αποστόλων, ο άγιος Μάρκος ο Εφέσου ο Ευγενικός απάντησε: «Ημείς ούτε έχομεν, ούτε είδομεν σύμβολον των Αποστόλων». Επίσης, η γνησιότητα αυτού του Συμβόλου αμφισβητήθηκε και από διαφόρους επιστήμονας (Λατίνους και Διαμαρτυρομένους) και η αντίληψη περί αποστολικής προελεύσεως του τύπου αυτού του Συμβόλου της Πίστεως θεωρείται ως μυθώδης.

Το ερώτημα, όμως, που παραμένει είναι: γιατί οι Λατίνοι με την έγκριση του σημερινού Πάπα, χρησιμοποιούν στο «προσευχητάριο» αυτόν τον τύπο του φερομένου ως αποστολικού Συμβόλου που είναι συντομώτατο και όχι το Σύμβολο Νικαίας – Κωνσταντινουπόλεως, που είναι ολοκληρωμένο και καθιερωμένο και οπωσδήποτε αντικατέστησε όλα τα προηγούμενα Σύμβολα;

Ο αείμνηστος Καθηγητής Ιωάννης Καρμίρης υποστηρίζει ότι το φερόμενο ως Αποστολικό Σύμβολο που χρησιμοποιείται από τους Λατίνους «επεβλήθη ως βαπτιστήριον και λειτουργικόν σύμβολον εν τω Φραγκικώ κράτει δια των επιδιωκόντων λειτουργικήν ομοιομορφίαν εν αυτώ Φράγκων ηγεμόνων και μάλιστα του Καρλομάγνου».

Έπειτα, ο τύπος αυτός του Συμβόλου της πίστεως παρέμεινε επί μακρόν στην Δύση, μάλιστα δε από τους Λατίνους, παρέλαβαν αυτόν τον τύπο οι Διαμαρτυρόμενοι, εκ των οποίων μνημονεύονται ο Λούθηρος, ο Καλβίνος, ο Ζβίγγλιος και άλλοι. Επίσης χρησιμοποιείται και στην Αγγλικανική Εκκλησία, στην οποία «αναγινώσκεται δις της ημέρας κατά την πρωϊνήν και την εσπερινήν ακολουθίαν, την κατήχησιν, το βάπτισμα και το χρίσμα». Και όπως σημειώνει και πάλιν ο Καθηγητής «το κύρος του Αποστολικού Συμβόλου ενισχύθη σημαντικώς κατά τας τελευταίας τρεις δεκαετίας,

συνεπεία της εν τη οικουμενική κινήσει των Εκκλησιών προβολής αυτού ως ενωτικού συμβόλου και κρίκου μεταξύ των διϊσταμένων Εκκλησιών».
Φαίνεται, λοιπόν, καθαρά ότι η προβολή και χρήση από την «Καθολική Εκκλησία» του φερομένου ως Συμβόλου των Αποστόλων, χωρίς να είναι, και η παραθεώρηση του Συμβόλου της Πίστεως που συνεκρότησαν οι Α καί Β Οικουμενικές Σύνοδοι, γίνεται μέσα στην οικουμενιστική προοπτική και στην ενωτική προσπάθεια των Λατίνων. Αλλά «ένωση των Εκκλησιών» χωρίς ενότητα της πίστεως, όπως διατυπώθηκε από τις Οικουμενικές Συνόδους, είναι ψευδής και αναποτελεσματική. Δεν είναι δυνατόν να παρακάπτωνται οι αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων με δήθεν «αποστολικά» σύμβολα, ωσάν οι Πατέρες της Εκκλησίας να αλλοίωσαν την διδασκαλία των αγίων Αποστόλων και να μην είναι η γέφυρα που συνδέουν τους αγίους Αποστόλους με την κάθε εποχή μας. Οι μινιμαλιστικές και μαξιμαλιστικές απόψεις που γίνονται σε βάρος της πίστεως της Εκκλησίας, αποτελούν παραχάραξη της αληθείας.
Πάντως δική μου άποψη - υποψία είναι ότι οι Λατίνοι χρησιμοποιούν τον τύπο αυτόν του Συμβόλου, πέραν της οικουμενιστικής προοπτικής και της ενωτικής προσπάθειας και για να αμβλύνουν τις εντυπώσεις που δημιουργούνται από την προσθήκη του Filioque, και ίσως να υπονομεύσουν ως προς το σημείο αυτό τις αποφάσεις των δύο πρώτων Οικουμενικών Συνόδων. Αλλά και η ανάγνωση από τους Λατίνους ενίοτε του Συμβόλου Νικαίας – Κωνσταντινουπόλεως χωρίς το filioque, όπως υπεστήριξα δια μακρών παλαιότερα, γίνεται μόνον για ιστορικούς λόγους χωρίς ουσιαστικά οι Λατίνοι να αποδεσμεύωνται από την αιρετική διδασκαλία τους περί εκπορεύσεως του Αγίου Πνεύματος και εκ του Υιού.

* * *

Θα πρέπη να παρατηρηθή ότι ως προς την δογματική αλήθεια της πίστεως επικράτησαν δύο όροι. Ο ένας είναι ο «μαξιμαλισμός» και εννοείται η προσπάθεια μερικών να προσθέτουν νέες λέξεις και όρους στο δόγμα για να ερμηνεύεται δήθεν καλύτερα η πίστη η να επιδιώκεται μια νέα ευρύτερη ερμηνεία, και ο άλλος είναι ο «μινιμαλισμός» και με αυτό εννοείται η προσπάθεια άλλων να αφαιρούν λέξεις και όρους και να σμικρύνουν την ορολογία. Και στις δύο περιπτώσεις ικανοποιούνται όλοι εκείνοι που θέλουν να λέγωνται Χριστιανοί και εκείνοι που έχουν διαφορετικές αντιλήψεις από την διδασκαλία του Χριστού, των Αποστόλων και των Πατέρων. Επιδιώκεται, δηλαδή, η κατά το δυνατόν συνάντηση πολλών Χριστιανών από διάφορες ομολογίες, με ένα νέο Σύμβολο που θα καλύπτη όλες τις δογματικές διαφορές. Αυτό συνιστά μια χριστιανική παγκοσμιοποίηση, έναν χριστιανικό συγκρητισμό που είναι μια από τις απαιτήσεις «της Νέας Εποχής».
Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίον επιθυμούμε ο διάλογος μεταξύ των Ορθοδόξων και των ετεροδόξων να διακρίνεται από ειλικρίνεια και σοβαρότητα. Η προσθήκη του Filioque στο Σύμβολο της Πίστεως είναι μαξιμαλισμός και η αφαίρεση των βασικών

άρθρων του Συμβόλου της Πίστεως για τα Πρόσωπα της Αγίας Τριάδος και την εκκλησιαστική ζωή, για να είναι συμβατά με την πίστη όλων, είναι «μινιμαλισμός». Και οι δύο αυτές περιπτώσεις είναι εκπτώσεις από την αποκελαλυμμένη πίστη, όπως την παρέλαβαν οι Άγιοι Απόστολοι από τον Χριστό και την διετύπωσαν σε όρους οι άγιοι Πατέρες και την διεφύλαξε η Εκκλησία.

Διαβάστε περισσότερα άρθρα του Σεβασμιωτάτου πατώντας εδώ

(Πηγή: «Εκκλησιαστική Παρέμβαση» ΣΕΠ 2006)